

HEADLINES
RADIO SHOW

TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE

with

DOVID LICHTENSTEIN

Financial challenges of the workplace

Show# 238 | September 21st 2019

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

My personal experiences at the workplace were very positive and I often witnessed many instances of Kiddish Hashem by the frum working community.

My first job was with the State Comptrollers office which was located at 270 Broadway. (Although I had already passed all four parts of the CPA exam, I decided to take a government job because I wanted very much to wear a yarmulka and have time to learn after work.) I was pleasantly surprised to see how well the Orthodox employees were treated. Sinai Halberstam, a chosid who came to work with his Chasidish levush, told me that he and a few other frum Jews once met the State Comptroller, Arthur Levitt. They discussed their State Audits and at the end of the meeting the State Comptroller told Arthur Gordon, the bureau Director to, "Hire more yarmulka boys." It was a wonderful feeling to see the brocha of posek 6 in Devarim 4 (loosely translated, the nations will say what a smart nation the Torah Jews are). When we took the written exam for supervisor with 50 other people, the top three grades in the exam were recorded by three yarmulka boys, Abe Fisch from Monsey was number 1, myself and Michael Miller from Flatbush were numbers 2 and 3. The comment by Judge Freier that the chasidish Professor Rabbi Aaron Twerski makes a great Kiddush Hashem at Brooklyn Law School with his great erudition and middos is not the exception but often the rule. Howard Balsam, a former yeshiva student, who was the Director of Internal Audit at Catholic Medical Centers told me that he was once at a meeting with Cardinal O'Conner when they were discussing a difficult issue. Mr. Balsam was given permission to offer a suggestion. After he spoke, the Cardinal stated in jest to the others in the room, "Why didn't you all think of this, you goyishe kep."

The point made in the show that often it is easier to remain frum when there are mainly gently co-workers was also well taken. When I worked for the Auditing Department at Downstate Medical Center, my supervisor, a devout Catholic woman, had a buzzer system installed, while I was on vacation. When I came back I told her that my Rabbi does not allow me to work in a locked room because of the prohibition of being together with a woman (Yichud). She respected my request and never locked the door whenever I was in the office.

I was very impressed when the department decided that the most trustworthy person to hold the office funds would be an Orthodox Jew. My friend just retired from being the CFO of a large apparel firm and the gentile owners praised him by saying his middle name was "Honest."

I felt that my yarmulka saved me from many nisyonos. During the summer many of my co-workers would go outside and intentionally observe the pritzos (immodest attire) but before they left they often told me, "What we are going to do during lunch is not for you."

I was in a workroom shared by eight other people. I found someone on my floor, Max Zidile, who had a private office and I asked him what he does during lunch. He said he learns mishnayos. I asked him if I could join and for the next three years we covered Mishnayos Zeraim, Moed and Nahsim.

My chavrusa of seven years, Shmuel Foxman, also went to work at age 24 and we made up to meet at Mirrer Yeshiva at 5:30 every day. We learned until 8:00 PM. We did this for five

years. One time while we were learning, someone asked my chavrusa a financial question. My chavrusa responded, "You have been learning all day so you have some time to batel (waste). However, I am working most of the day and I cannot afford to reduce time from my learning schedule."

Most of my friends in Mirrer Yeshiva, became professionals and had tremendous hatzlacha in both gashmiyos and ruchniyus. I do not know of any friend who went to work and went off the derech. I did not realize how lucky I was to have received a Torah Chinuch until I went to work. I saw how confused and irritable many of my co-workers were and this gave me chizuk to learn even more.

As an auditor, I was trained in advanced statistical sampling since all audits were required to be at least 95-99% accurate. The audit sample chosen had to match the characteristics of the population reviewed. The sample also has to be randomly chosen to avoid any bias. Much machlokas could be avoided if we would discard our biases and be more careful of any negative statement we are making about other groups. For example. I saw a teshuva written by a prominent posek in Eretz Yisroel, that stated that a Kohen should not marry a girl that went to college. In my humble opinion, this is true only for girls who attend out of town colleges or who live in coed dorms.. However, I challenge anyone to show that girls who attend Touro or Cope and live at home are considered, chas vshalom, zonos. A local Rov said that a heimish College is traif because he saw in one of their college textbooks, items that are considered apikorsos and against Halacha. Assuming what he said is true, we still need to conduct a valid statistical sample to show that girls or boys who go to Heimishe colleges have a higher off the derech percentage than those who do not attend college. I was told my a prominent principal in a Brooklyn yeshiva that the opposite is true. We need to do a statistical sample determine the facts.

May we all be zoche to lead lives that are Mekadesh Hashem.

Raphael Z. Grossman

Comments on Previous Shows

Show 236 – Litvish VS Chabad

Very interesting topic. I didn't listen to the earlier one about rav schach and lubavitch yet. Two points so far.

1) During your discussion with Rabbi Gifter about his father's opposition to the Rebbe "speaking" to his Shver, I believe Rabbi Gifter said that his father told the Lubavitcher Chassidim, "tell me what the Shver answered" I think Rav Gifter was not criticizing the fact that the Chassidim said that the Rebbe spoke to his Shver (that seemed to be the whole discussion between you and Rabbi Gifter), he was upset that the Chassidim were saying that he was having a conversation like between 2 living people. That's why he

jokingly said tell me what the Shver answered. And that upset the chassidim. In a similar case, there is a Chassidus that I have heard calls the long not-living Rebbe up to Shlishi every Shabbos by Mincha. The joke that is said is let them give him Hagbah instead.

2) During your discussion, I think I heard you say Lubavitch has been Mekarev hundreds of thousands. After Lubavitch was Mekarev the first person, that is more than I have done, but hundreds of thousands sounds a bit too much. Is your definition of Mekarev Shomer Shabbos, kashrus and Tahras Hamishpacha? Even if you meant prevented intermarriage, that number sounds too high. I think touched hundreds of thousands is a better term. I have gone to public menorah lightings, gone to the children's museum across from 770 with many other Frum Yidden as have many not Frum Yidden, but that doesn't mean they were Mekarev either one of us.

Just to end with a wonderful story about the Rebbe. In the early sixties, the Rebbe's mother lived near the Rebbe. A young boy named Kiss (I know his nephews and great nephews) lived nearby and got a job delivering groceries for a Frum grocer. The normal tip in those days was 25 cents and he was trying to save up for a new suit that cost \$20. The first day, he delivered groceries to the Rebbe's mother and the Rebbe was there visiting. After checking the order to see it was correct, he tipped the young boy \$10. Leaving the house, a Chossid "bought" the Rebbe's \$10 bill for \$20. On the first day, he earned enough to buy the suit and that is just what he did. When he told his father what happened, his father was upset that a Chossid had given Kedusha to the rebbe's bill. When the next Yom Tov came by and everyone lined up by the Rebbe to say gut Yom Tov, he told the Rebbe what happened. During the next few months when he delivered to the mother's house the Rebbe wasn't there and his mother tipped him a quarter each time. Finally, one day the Rebbe was there. When it came time for the tip the Rebbe said, "Your father is upset that you sold my \$10 bill, so here is \$10 and please don't sell it to my Chassidim." Then he took out another \$10 bill handed it to the young boy and said, "THIS one you can sell to the Chassidim".

Kesiva Vachasima Tova. Thanks for all your effort you put into the podcasts.

Martin Nerl

Show 237 - Tefillah

Don't step into that shul ever again!!

"Several years ago" he began "I was diagnosed with a serious case of cancer, and the doctors had no hope for me. They told me that it was just a matter of time. Shattered, I went to Rav Avigdor Miller זצ"ל to ask him for a bracha. Where do you daven? He asked me. When I told him where I davened, he asked, do they talk during davening there? I admitted that they did.

Don't step into that shul ever again!! Rav Avigdor instructed. Even if you daven perfectly, your Tefillos are trapped by those people who talk during davening, and they cannot ascend to heaven! Look for another shul where they don't talk! I followed his advice, and several weeks later I went back to the Doctor, they thought I was a different person. **The cancer was disappearing.**

(Told by Hagoan Av Bes Din Lemberg Shelita who heard it first hand.)

תפילות שמתקבלות
בבית המדרש
הזה יורדות למטה
ועלולות להיפגע

פחד נדבא!

Rabbi Goldberg

חזון אמונה ובטחון פרק ב אות ה

ואכן מדת הצטחון קנין הלכ, ומטבע הצוטה צאמת צהלנע לכת
ולא ישמע מפיו כי הוא מן הצועחים, וגם צלצו הוא נאנח על חסרון
צטחונו ומיעוט שלימותו צזה, ורק למעשה תלוב עמו צטחון וענמה צו
ית, לא יחת חס רעכו פותח חנות, ישחדל עוד לעזור לרעכו, לתקנו
צעלם עוצה, לעשות עצורו, ולשקוד על תקנתו, וכמה מן הקדושה מוסיף
צעולם לראות איש עושה חסד עם המתעתד להתחרות עמו, ומוסיף
תכלה ליראיו ית, אשריו ואשרי דורו.
ויחרון אור מן החושך, יחרון חאמת מן השקר, ויחרון צטחון חמיתי
מצטחון מזויף.

מדרש תנחומא פרשת ויצא אות יג

השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב ועד רע, מכאן אנו למדין שזכות מלאכה עומדת במקום שאין יכול זכות
אבות לעמוד, שנאמר לולי אלהי אבי אברהם וגו' א"כ לא עמדה לו זכות אבותיו אלא לשמירת ממונו את
עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים ויוכח אמש שהזהירו מהרע לו בזכות יגיע כפיו למד שלא יאמר אדם אוכל
ואשתה ואראה בטוב ולא אטריח עצמי ומן השמים ירחמו, לכך נאמר ומעשה ידיו ברכת (איוב א), צריך לאדם
לעמול ולעשות בשתי ידיו והקב"ה שולח את ברכתו.

רמב"ם הלכות שכירות פרק יג הלכה ז

כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט
בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של
ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן,
לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קסה עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב: רוב בגזל, ומיעוט בעריות, והכל בלשון הרע. בלשון הרע ס"ד אלא, אבק לשון הרע.

רמב"ן פרשת ואתחנן פרק ו פסוק יח

ועשית הישר והטוב בעיני ה' - על דרך הפשט יאמר תשמרו מצות השם ועדותיו וחקותיו ותכוין בעשייתן לעשות
הטוב והישר בעיניו בלבד. ולמען ייטב לך - הבטחה, יאמר כי בעשותך הטוב בעיניו ייטב לך, כי השם מטיב

לטובים ולישרים בלבותם. ולרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין. והכוונה בזה, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא צוך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר:

וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקום ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז), לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (ב"מ קח א), ואפילו מה שאמרו (יומא פו א) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר:

ספר מסילת ישרים פרק יא

פרטי מדת הנקיות, רבים הם מאד, והנם ככל הפרטים שבכל השס"ה מצות לא תעשה. כי אמנם ענין המדה כבר אמרתי, שהוא להיות נקי מכל ענפי העבירות. ואולם אף - על - פי שבכל העבירות משתדל היצר - הרע להחטיא את האדם, כבר יש מהם שהטבע מחמדן יותר ובהן מראה לו יותר היתרים, אשר על כן יצטרך בהן יותר חיזוק לנצח את יצרו ולהנקות מן החטא. וכן אמרו ז"ל (חגיגה יא): גזל ועריות, נפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להן.

והנה אנחנו רואים, שאף על פי שלא רוב בני האדם גנבים בגלוי הם, דהיינו שישלחו יד ממש בממון חבריהם לקחת ולשום בכליהם, אף - על - פי - כן, רובם טועמים טעם גניבה במשאם ומתנם במה שיורו היתר לעצמם להשתכר איש בהפסידו של חברו ויאמרו, להרויח שאני. ואולם לאוים הרבה נאמרו בגזל: לא תעשוק, לא תגזול, לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו, לא תונו איש את אחיו, לא תשיג גבול רעך. הן כל אלה חילוקי דינים שבגזל, כוללים מעשים רבים מן המעשים הנעשים בכלל המשא והמתן המדיני, ובכולם איסורים רבים. כי לא המעשה הניכר ומפורסם בעושק ובגזל הוא לבדו האסור.

אלא כל שסוף - סוף יגיע אליו ויגרום אותו, כבר הוא בכלל האיסור. ועל ענין זה אמרו ז"ל (סנהדרין פא): ואת אשת רעהו לא טימא (יחזקאל יח): שלא ירד לאומנות חברו. וכבר היה רבי יהודה אוסר לחנוני, שלא יחלק קליות ואגוזים לתינוקות להרגילן שיבואו אצלו. ולא התירו חכמים, אלא מפני שגם חברו יכול לעשות כן (בבא מציעא ס). ואמרו ז"ל (בבא בתרא פח): קשה גזל הדיוט מגזל גבוה, שזה הקדים חטא למעילה וכו'. וכבר פטרו את הפועלים העושים אצל בעל הבית מברכת המוציא ומברכות אחרונות דברכת המזון. ואפילו בקריאת - שמע, לא חייבום לבטל ממלאכתן אלא בפרשה ראשונה בלבד (ברכות טז). קל וחומר בן בנו של קל וחומר לדברי הרשות, שכל שכיר יום אסור בהן שלא לבטל מלאכתו של בעל הבית. ואם עבר, הרי זה גזלן. הנה אבא חלקיה, אפילו שלום לא השיב לתלמידי חכמים שנתנו לו שלום, שלא ליבטל ממלאכת רעהו (תענית כג). ויעקב אבינו עליו השלום מבאר בפיו ואומר (בראשית לא): הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני. מה יענו איפוא העוסקים בהנאותיהם בשעת מלאכה ובטלים ממנה, או כי יעסקו בחפציהם איש לבצעו.

כללו של דבר: השכור אצל חברו לאיזה מלאכה שתהיה, הנה כל שעותיו מכורות הן לו ליומו, כענין שאמרו ז"ל (ב"מ נ"ו): שכירות מכירה ליומיה. וכל מה שיקח מהן להנאת עצמו באיזה אופן שיהיה, אינו אלא גזל גמור. ואם לא מחלו, אינו מחול, שכבר אמרו רבותינו ז"ל (יומא פו): עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו.

ולא עוד אלא שאפילו אם עשה מצוה בזמן מלאכתו, לא לצדקה תחשב לו, אלא עבירה היא בידו, שאין עבירה מצוה, וקרא כתיב (ישעיה סא): שונא גזל בעולה, וכענין זה אמרו ז"ל (בבא קמא צד): הרי שגזל סאה חטים וטחנה ואפאה ומברך, אין זה מברך אלא מנאץ, דכתיב (תהלים י): ובוצע ברך נאץ ה'. ועל כיוצא בזה נאמר (ויקרא רבה): אוי לו לזה שנעשה סניגורו קטיגורו. וכמאמרם ז"ל (ירושלמי סוכה פ"ג): בענין לולב הגזול. והדין נותן, כי הרי גזל - חפץ - גזל, וגזל זמן - גזל: מה גוזל את החפץ ועושה בו מצוה נעשה סניגורו קטיגורו, אף גוזל את הזמן ועושה בו מצוה, נעשה סניגורו קטיגורו. ואין הקדוש - ברוך - הוא חפץ אלא באמונה, וכן הוא

אומר (תהלים לא): אמונים נוצר ה'. ואומר (ישעיה כו): פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים. ואומר (תהלים קא): עיני בנאמני - ארץ לשבת עמדי. ואומר (ירמיה ה): עיניך הלא לאמונה.

ואף איוב העיד על עצמו ואמר (איוב לא) אם תטה אשורי מני הדרך ואחר עיני הלך לבי ובכפי דבק מאום. והבט יופי המשל הזה, כי דימה הגזל הבלתי נגלה כדבר המתדבק ביד האדם, שאף - על - פי שאין האדם הולך לכתחילה לטול אותו ונשאר דבק מאליו, סוף - סוף בידו הוא - כן הדבר הזה, שאף שלא יהיה האדם הולך וגוזל ממש, קשה הוא שיהיו ידיו ריקניות ממנו לגמרי. אמנם, באמת, כל זה נמשך ממה שתחת היות הלב מושל בעינים שלא יניח להיות נעים להם את של אחרים, העינים מושכים את הלב לבקש היתרים על מה שנראה להם יפה ונחמד, על כן אמר איוב, שהוא לא כן עשה ולא הלך לבו אחר עיניו, על כן לא דבק בכפיו מאום.

רמב"ם סוף הלכות שכירות

כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות גניבה סימן שמח סעיף א-ב

אסור לגנוב, אפילו כל שהוא, דין תורה. ואסור לגנוב אפילו דרך שחוק, ואפילו על מנת להחזיר או כדי לשלם תשלומי כפל או כדי לצערו, הכל אסור כדי שלא ירגיל עצמו בכך. כל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו (ויקרא יט, יא) וחייב לשלם, אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של גוים, ואחד הגונב מגדול או מקטן.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלא

השוכר פועלים ינהג עמהם כמנהג המדינה.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלז סעיף יא

אין רשאי לאכול אלא בשעת עשיית מלאכה, ולא שישב ויאמר: מנעתי עצמי עד עתה ולא בטלתי לאכול ועל כן אשב עתה ואוכל. ומפני תקנת בעל הבית שלא יתבטל ממלאכתו, אמרו חכמים שאחר שגמר מלאכת שורה זו והולך להתחיל שורה אחרת יכול לאכול אף על פי שאינו בשעת מלאכה, **שטוב הוא לבעל הבית כדי שלא יתבטל.**

תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד א

פועל צדק - כגון אבא חלקיהו.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א-ב

אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה, וכי מצטרין עלמא למיטרא הוו משדרי רבנן לגביה ובעי רחמי, ואתי מיטרא. זימנא חדא איצטרין עלמא למיטרא, שדור רבנן זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא. אזול לביתיה ולא אשכחוהו, אזול בדברא ואשכחוהו דהוה קא רפיק. יהבו ליה שלמא ולא אסבר להו אפיה. בפניא, כי הוה מנקט ציבי, דרא ציבי ומרא בחד כתפא, וגלימא בחד כתפא. כולה אורחא לא סיים מסאני, כי מטי למיא - סיים מסאניה. כי מטא להיזמי והיגי - דלינהו למניה. כי מטא למתא נפקה דביתיה לאפיה כי מיקשטא. כי מטא לביתיה עלת דביתיה ברישא, והדר עייל איהו, והדר עיילי רבנן. יתיב וכריך ריפתא, ולא אמר להו לרבנן תו כרוכו. פלג ריפתא לינוקי, לקשישא - חדא, ולזוטרא - תרי. אמר לה לדביתהו: ידענא דרבנן משום מיטרא קא אתו, ניסק לאיגרא וניבעי רחמי, אפשר דמרצי הקדוש ברוך הוא וייתי מיטרא, ולא נחזיק טיבותא לנפשין. סקו לאיגרא, קם איהו בחדא זזיתא ואיהי בחדא זזיתא, קדים סלוק ענני מהך זזיתא דדביתהו. כי נחית, אמר להו: אמאי אתו רבנן? - אמרו ליה: שדרי לן רבנן לגבי דמר למיבעי רחמי אמיטרא. אמר להו: ברוך המקום שלא הצריך אתכם לאבא חלקיה. אמרו ליה: ידעין דמיטרא מחמת מר הוא דאתא, אלא לימא לן מר הני מילי דתמיה לן: מאי טעמא כי יהבינא למר שלמא לא אסבר לן מר אפיה אמר להו שכיר יום הוא, ואמינא לא איפגר.

רש"י מסכת תענית דף כג עמוד ב

לא אסבר להו אפיה - לא החזיר להם פניו.

ספר חסידים סימן שי

אל ילך אדם לדבר עם מלמדי תנוקות בשעה שהוא מלמד פן יבטלם בדבריו, וכן לשכור פועל של ישראל פן יבטלנו בדבריו. אל ישב אצל שכיר אפי' כשאינן שכיר עושה פעולה שמא יהיה לו בושט לומר אין לי פנאי. ואם רגיל ואין לו בושט מפניו ואינו מבטלו אין בכך כלום. ירא שמים כגון חוני המעגל ואבא חלקיה לא היו מסיחים ואפי' שלום לא רצו להחזיר.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף מו עמוד ב

דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא.

רמ"א חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלא סעיף א

ואינו קרוי מנהג אלא דבר השכיח ונעשה הרבה פעמים, אבל דבר שאינו נעשה רק פעם אחת או שני פעמים אינו קרוי מנהג.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טז עמוד א

תנו רבנן: הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית - קורין קריאת שמע ומברכין לפניה ולאחריה, ואוכלין

פתן ומברכין לפנייה ולאחריה, ומתפללין תפלה של שמונה עשרה אבל אין יורדין לפני התיבה ואין נושאים כפיהם. והתניא: מעין שמונה עשרה! - אמר רב ששת, לא קשיא: הא - רבן גמליאל, הא רבי יהושע. - אי רבי יהושע, מאי איריא פועלים, אפילו כל אדם נמי! - אלא, אידי ואידי רבן גמליאל, ולא קשיא: כאן - בעושין בשכרן, כאן - בעושין בסעודתן. והתניא: הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל - הבית קורין קריאת שמע ומתפללין, ואוכלין פתן ואין מברכים לפנייה, אבל מברכין לאחריה שתיים, כיצד - ברכה ראשונה כתקונה, שניה - פותח בברכת הארץ וכוללין בונה ירושלים בברכת הארץ; במה דברים אמורים - בעושין בשכרן, אבל עושין בסעודתן או שהיה בעל הבית מיסב עמהן - מברכין כתיקונה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצא סעיף א-ב

פועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית מקצרין בבהמ"ז כדי שלא לבטל מלאכת בעל הבית; כיצד, ברכה ראשונה כתקנה, ושנייה פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותרם בברכת הארץ, ואין אומרים ברכת הטוב והמטיב כלל. בד"א כשנוטלים שכר על מלאכתן מלבד הסעודה, אבל אם אין נוטלים שכר אלא הסעודה שאוכלים לבד, מברכין כל ד' ברכות כתקנן וכן אם בעה"ב מיסב עמהם, אף על פי שנוטלים שכר מלבד הסעודה, מברכין כל ד' ברכות. והאידינא לעולם מברכים כל ארבע ברכות, שאין דרך בני אדם עכשיו להקפיד בכך, ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים שיברכו כל ארבע ברכות כתקנם.

ירמיהו פרק מח פסוק י

אָרוּר עֲשֵׂה מְלֹאכֶת ה' רַמְיָהּ.

תלמוד ירושלמי מסכת דמאי פרק ז הלכה ג

לא יעשה בתוך שלו בלילה וישכיר עצמו ביום לא ירעיב עצמו ולא יסגף עצמו מפני שהוא ממעט במלאכתו של ב"ה רבי יוחנן אזל לחד אתר אשכח ספרא איינוס אמר להו מהו כן אמרו ליה ציים א"ל אסור לך ומה אם מלאכתו של בשר ודם את אמר אסור מלאכתו של הקדוש ברוך הוא לא כל שכן.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר.

תוספות מסכת קידושין דף מ עמוד ב

אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה - והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה היינו דווקא לענין שאלה ששואלין לו על משא ומתן אבל מ"מ נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה.

פרשת בהר

מי שיש לו פת בסלו ודואג על מחר הרי זה מקטני אמנה

וכי תאמרו מה נאכל (ויקרא כה, כ)

.....

אוצר החכמה

התורה הבטיחה לנו "ונתנה הארץ פריה, ואכלתם לשובע, וישבתם לבטח עליה. וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלש השנים".

ומה הסמיכות לכאן, אחרי שכבר פסק מלדבר מענין השמיטה, והרי על ענין השמיטה דיבר בתחילת הפרשה, וכבר הפסיק מענין היובל וכו' ועוד, מתי ישאלו את השאלה 'מה נאכל', קודם שנה שישית? הרי עדיין יש להם, ואין דוחקת להם השאלה מה נאכל, ואם כשיבא זמן קיום המצוה בשנה השביעית הרי אז כבר יראו את הברכה עד שלא יהיה מה לשאול? ומתי ישאלו - הרי קודם שביעית, אין דוחקת לו השאלה, ובשעת השביעית כבר נתרצה השאלה?

אלא שהאדם כל כך חושש, ורוצה להבטיח את העתיד הגשמי שלו, אף שיש עוד הרבה זמן עד שיגיע לזה. ואותה השאלה - 'מה נאכל' - ישאלו מיד כשיכנסו לארץ והגורנות יהיו מלאים כל טוב, אבל לבם לא ישקוט ולא ינוח אם ידעו כי יבוא זמן - בעוד שבע שנים - ואז אסור יהיה להם לעבוד, ומה יהיה אז... וכבר מעתה אין להם מנוחה. ומרוב דאגתם, בהכרח יתחילו לקמץ מכל חודש מעט תבואה שיהיה להם זרובה לשנה השביעית, ולא יאכלו לשובע את לחמם. ו"כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה" (סוטה מח ע"ב).

ועיקר תעודת השמיטה הייתה ללמד דעת את האדם כי לד' הארץ. וגם לאחר שעם ישראל נכנסו לארץ, גם כשהם אוכלים מעבור הארץ, אין הבדל בין אכילה זו למה שאכלו מן במדבר - הישוב והמדבר דבר אחד הם, ושניהם מונחים תחת השגחת ד'. ואם ידאגו ויקמצו כל הזמן עד שכשתבא השנה השביעית יהיה להם מן המוכן, א"כ מה ילמדו מהשנה השביעית?

וזהו שאמרה התורה - לא בתור ברכה - אלא בתור מצוה! "ואכלתם לשובע", כל אותם שבע שנים, תאכלו לשובע, אל תקמצו כדי לאסוף עבור השנה השביעית. "וישבתם לבטח עליה" - בלי פחד, אלא במנוחה ושלוה, ואז - כאשר תראו את ברכת ד' עליכם בשנה השביעית - תהיה לכם השביעית לתורה שלימה.

אלא לפי זה, היה כל ציווי הפרשה הזו רק על השבע שנים הראשונות, כי הרי אחרי שתבא השנה השביעית, ויראו את הברכה "ועשת לשלש השנים", הלא שוב יבינו מעצמם כי אך למותר הוא לאסוף ^{אוצר החכמה} תבואה בכל השנים, והיתכן שהאזהרה תהיה רק באופן זמני?

אבל באמת לא כן הדבר, "וציויתי את ברכתי" הוא בגדר תנאי, כי אין הקב"ה נותן ברכה למעלה מדרך הטבע אלא לבוטחים בו, וכמו שאמרו במדרש (הובא בשל"ה, תולדות אדם, שער הגדול, ועיין ויק"ר יא, ה) "'ד' צלך על יד ימינך', מהו 'ד' צלך', כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקב"ה צלך, כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך". כפי מדת ההתקרבות כך היא השפעת הברכה.

ואם כן, אם ידאגו בכל ששת שנים לקמץ ולהיות בטוחים שבבוא השנה השביעית יהיה להם ממה להתפרנס, אז בודאי לא יראו שום ברכה בשנה השביעית, וכמ"ש "ואם תלכו עמי קרי... והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי" (ויקרא כו, כא-כד), ונמצא השומר שביעית הבוטח בד', מרויח שנים - גם את הברכה, וגם את ההכרה הבהירה בהשגחה פרטית. ומי שאין לו כל אלה, מפסיד כפלים, הוא גם חי בפחד ומוכרח לקמץ, וגם נשאר טועה לכל ימי חייו.